

ประดู่
Burmese rosewood

ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) : *Pterocarpus macrocarpus* Kurz.

ชื่อสามัญ (Common name) : Burmese rosewood.

ชื่อเรียกอื่น (Other names) : ตู่ ตู่ป่า (ภาคเหนือ), ประดู่ป่า (ภาคกลาง), ประดู่เสน (สระบุรี), ตะเลอ, จิตอก (แม่ฮ่องสอน), ฉะนอง (เชียงใหม่)

ชื่อวงศ์ (Family name) : FABACEAE

- ลักษณะวิสัย :** ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงประมาณ ๒๐ -๓๕ ม. ลำต้นเปลาตรง แตกกิ่งก้าน มีเรือนยอดเป็นทรงพุ่มกว้าง เปลือกต้นสีน้ำตาลเข้มหรือสีเทา แตกเป็นสะเก็ดแนวยาวและแนวขวาง เปลือกชั้นในมียางสีน้ำตาลอมแดง เมื่อถูกอากาศจะเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้ม ปลายกิ่งห้อยลง กิ่งแขนงปกคลุมด้วยขนสั้นนุ่ม
- ใบ :** ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับระนาบเดียว ช่อใบยาว ๘-๒๕ ซม. ใบย่อยรูปไข่ มี ๒-๕ คู่ ปลายใบมนหรือเป็นติ่งแหลม โคนใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบหนาสีเขียว มีขนนุ่มปกคลุม ใบย่อยยาว ๔-๑๒ ซม. ก้านใบอ่อนมีขนปกคลุมเล็กน้อย
- ดอก :** ดอกช่อแบบช่อแยกแขนง ออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง ช่อดอกยาว ๑๐-๑๓ ซม. ดอกย่อยสีเหลืองแกมแสด มีก้านเรียงสลับบนแกนกลางลดหลั่นจากบนลงล่าง กลีบเลี้ยงรูปประฆังปลายแยกมี ๕ แฉก ปกคลุมด้วยขนสั้นนุ่ม กลีบดอกคล้ายรูปผีเสื้อมี ๕ กลีบแยกกัน เกสรเพศผู้ ๑๐ อัน เกสรเพศเมีย ๑ อัน ดอกกลิ่นหอมแรง ดอกจะบานและร่วงพร้อมกันทั้งต้น
- ผล :** ผลค่อนข้างกลมและแบน มีส่วนที่แผ่เป็นปีกโดยรอบ แผ่นปีกบิดเป็นคลื่นเล็กน้อย ตรงกลางนูนป่อง เป็นที่อยู่ของเมล็ด ผลขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๕-๗ ซม. บริเวณปีกโดยรอบกว้าง ๑-๒.๕ ซม. มีขนละเอียด ผลอ่อนสีเขียว ผลแห้งสีน้ำตาลอ่อนและไม่แตก
- เมล็ด :** เมล็ดเดี่ยว รูปร่างคล้ายไต ยาว ๐.๕-๐.๘ ซม. ผลอ่อนเมล็ดเป็นสีเขียวแกมเหลือง เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อน

การขยายพันธุ์ : ขยายพันธุ์โดยเพาะเมล็ด และปักชำกิ่ง เป็นพรรณไม้กลางแจ้ง ชอบแสงแดดจัด ออกดอกช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน

การกระจายพันธุ์ : พบที่พม่า ลาว และ ภูมิภาคอินโดจีน พบขึ้นตามป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ หรือป่าดิบแล้ง

ประวัติพันธุ์ไม้ (ในประเทศไทย) : ในประเทศไทยพบได้ทั่วไปแทบทุกภาคยกเว้นภาคใต้ ในประเทศไทย พบ ๒ ชนิด อีกชนิด คือ ประดู่บ้าน หรือ อังสนา *P. indicus* Willd. ช่อดอกจะใหญ่กว่า แต่ผลจะเล็กกว่าประดู่ ส่วนมากพบปลูกเป็นไม้ให้ร่มเงาริมถนน ประดู่เป็นพันธุ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดชลบุรี และเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดชลบุรีและระยอง

ประโยชน์ และ สรรพคุณ : เนื้อไม้สีแดงอมเหลือง เนื้อละเอียดปานกลาง ลวดลายสวยงาม ใช้ทำเครื่องดนตรีไทย เครื่องเรือน เครื่องใช้สอยตกแต่งภายในบ้าน และงานก่อสร้างบ้าน แก่นสีแดงคล้ายใช้ย้อมผ้า และเปลือกให้น้ำฝาดใช้พอกหนัง และมีสรรพคุณเป็นยาพื้นบ้าน ดังนี้

เปลือก	รสฝาด เป็นยาบำรุงร่างกาย
เนื้อไม้ แก่นไม้	บำรุงโลหิต บำรุงธาตุในร่างกาย ต้มกับน้ำแก้เสมหะ แก้พิษไข้
ราก	เป็นยาแก้พิษไข้
ใบ	ตากแห้งชงกับน้ำร้อนบรรเทาอาการระคายคอ

แหล่งอ้างอิง (Reference) :

กรมวิชาการเกษตร. (๒๕๔๗). *พรรณไม้หอมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาส*

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

เต็ม สมิตินันท์. (๒๕๕๓). *ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการ
อนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม.

ราชันย์ ภูมา. (๒๕๕๙). *สารานุกรมพืชในประเทศไทย (ฉบับย่อ) เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานหอพรรณไม้
สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

วีระชัย ณ นคร. (๒๕๔๔). *สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม ๗*. กรุงเทพฯ : องค์การสวน
พฤกษศาสตร์.

สุธรรม อารีกุล. (๒๕๕๒). *องค์ความรู้เรื่องพืชป่าที่ใช้ประโยชน์ทางภาคเหนือของไทย เล่ม ๒*. เชียงใหม่ : มูลนิธิ
โครงการหลวง.

คณะผู้จัดทำ

โครงการพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
สำหรับโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา